

הנחיות לתהליך התמחות בפסיכולוגיה שיקומית

א. מטרת התוכנית ותכניה :

1. תוכנית ההתמחות במוסד מוכר להתמחות בפסיכולוגיה שיקומית תספק למתמחה מסגרת התמחות מלאה, שעם סיומה יוכל המתמחה לעמוד בבחינת סיום ההתמחות ולהיות פסיכולוג שיקומי עצמאי. התוכנית חייבת לעמוד בכל דרישות חוק הפסיכולוגים, תקנות ההתמחות ונהלי הוועדה המקצועית.
2. על המתמחה להגיע בסיום תהליך התמחותו לידיעה מעמיקה בגישה אחת לפחות לטיפול פסיכולוגי שיקומי, לפי בחירתו ובתיאום עם מדריכיו. בנוסף לכך עליו לדעת בידיעה בסיסית, גישה נוספת אחת לפחות.
3. על המתמחה להגיע ליכולת מלאה באבחון פסיכולוגי שיקומי וכן לשימוש במושגים מתחום הפסיכופתולוגיה כגון אבחנות DSM V, ICD 10 ואחרות. לשם כך עליו לרכוש מיומנויות וידע בשיטות של ראיון שיקומי, הערכת מצב המטופל, העברת מבחני משכל ואישיות פסיכולוגיים, צינום וכתובת דו"ח אינטגרטיבי על הממצאים.
3. על המתמחה להכיר את תחומי התעסוקה וההכוון המקצועי בהקשר של הפסיכולוגיה השיקומית, את מסגרות השיקום והתעסוקה המקובלים ולהתמצא ברמה כללית בחוקי השיקום בארץ.
4. על המתמחה להגיע להכרת כללי האתיקה של הפסיכולוגים, והחוקים הנוגעים לעבודתם ולפעול בהתאם לכך.

ב. תנאים מוקדמים להתחלת ההתמחות :

- "כישורים - תואר מוסמך בפסיכולוגיה במגמה שיקומית, או שעיקר הלימודים לתואר מוסמך בפסיכולוגיה היה בתחומי הפסיכולוגיה השיקומית, לפי החלטתה של הוועדה המקצועית (תקנות הפסיכולוגים (אישור תואר מומחה) התשל"ט-1979).
1. מתמחה ברישום זמני : ניתן להתחיל את ההתמחות במוסד מוכר כמתמחה ברישום זמני לאחר סיום כל חובות הלימודים לקראת תואר מוסמך, למעט עבודת גמר או במסלול ישיר לדוקטורט וזאת, עם הצגת אשור מהאוניברסיטה המעיד על סיום הפרקטיקום וחובות הלימודים המקבילים לתואר שני. **כמתמחה ברישום זמני ניתן לצבור רק עד מחצית מתקופת ההתמחות, וזאת במהלך שלוש השנים שקדמו למועד הרישום בפנקס הפסיכולוגים. מתמחה במסלול ישיר לדוקטורט יכול לצבור עד מחצית ההתמחות במהלך שלוש השנים שקדמו לאישור הצעת הדוקטורט שלו.**
 2. מתמחה ברישום קבוע : ניתן להירשם כמתמחה ברישום קבוע רק לאחר הרישום בפנקס הפסיכולוגים.

ג. תהליך ההתמחות :

1. **מציאת מקום להתמחות :** על המתמחה ברישום קבוע או זמני, למצוא בכוחות עצמו מקום התמחות. ניתן לקבל במשרד מועצת הפסיכולוגים רשימת מוסדות להתמחות (כולל כתובות וטלפונים) ולבקש ראיון קבלה במוסד המוכר ישירות.
2. **מלגות התמחות :** זכאי לקבל מלגה רק פסיכולוג הרשום בפנקס הפסיכולוגים וקיבל זכאות למלגה מהוועדה המקצועית לפסיכולוגיה שיקומית. כדי לקבל אישור זכאות למלגה, יש לשלוח למשרד טופס בקשה לזכאות למלגה כולל המלצות, אישור מהאוניברסיטה על סיום תואר שני בפסיכולוגיה שיקומית, צילום הרישום בפנקס הפסיכולוגים ושתי המלצות מפסיכולוגים שיקומים. הזכאי למלגה, יציג את אישור הזכאות בפני הפסיכולוג האחראי על ההתמחות במוסד בו הוא מעוניין להתמחות, הפסיכולוג האחראי על ההתמחות יפנה אל הוועדה המקצועית ויבקש לשבצו כמלגאי.

הזכאי למלגה יתחיל את עבודתו במוסד כמלגאי, רק לאחר שהמוסד קיבל אישור רשמי לכך ממוסד הבריאות.

3. רישום להתמחות: מי שהתקבל להתמחות במוסד מוכר, יגיש לוועדה לפני תחילת עבודתו, טופס בקשה להירשם כמתמחה (זמני או קבוע) ויצרף לבקשה תעודות ואישורים כנדרש בטופס. **יום תחילת ההתמחות ייחשב התאריך בו החל את התמחותו במוסד בפועל או מועד הגעת המסמכים לוועדה המקצועית - הכל לפי התאריך המאוחר יותר (תקנה 7 בתקנות ההתמחות).** את הטפסים ניתן לקבל ממוסד מועצת הפסיכולוגים או מהפסיכולוג האחראי על תהליך ההתמחות במקום ההתמחות. המתמחה מתחייב להודיע לוועדה המקצועית בכתב על כל שינוי בתהליך או ברציפות בתהליך ההתמחות כולל החלפת מדריכים, ולקבל את אישור הוועדה המקצועית על כך. במעבר ממוסד אחד למוסד אחר יש לשלוח שוב טופס בקשה לרישום להתמחות.
4. **משך ההתמחות:** שנתיים במשרה מלאה או במשרה חלקית שלא תפחת מחצי משרה ובתנאי שסך כל ההתמחות במשרה חלקית לא יפחת מתקופה השווה לשנתיים במשרה מלאה. ניתן לעשות הפסקות במהלך ההתמחות כולל בגין מחלה ממושכת (לאחר קבלת אישור בכתב מהוועדה), אולם תקופת ההתמחות שנמשכה פחות משנה, לא תוכר כחלק מרציפות ההתמחות.

חופשת לידה - חופשת לידה אחת בת 3 חודשים בהתמחות של שנתיים במשרה מלאה ועד שתי חופשות לידה בנות 3 חודשים כל אחת בהתמחות של ארבע שנים בחצי משרה (כלומר, חופשת לידה אחת לכל שנתיים ההתמחות בחצי משרה) תיחשבה כחלק מההתמחות.

מתמחה בעל מומחיות אחרת - לקראת סיום השנה השלישית, יוכל המתמחה להגיש לוועדה המקצועית בקשה לקיצור תקופת ההתמחות בשנה. החלטת הוועדה על קיצור תקופת ההתמחות תינתן לאור חוות הדעת של מדריכיו השיקומיים, שלוש שנות ההתמחות צריכות לכלול התמחות בשתי המסגרות כמפורט בהמשך.
5. **מקום ההתמחות:** ההתמחות תעשה רק במוסד שהוכר להתמחות ע"י הוועדה המקצועית, בהדרכתו ופיקוחו של פסיכולוג שיקומי מדריך או פסיכולוג שיקומי הנמצא בתהליך הסמכה להדרכה מאושר ע"י הוועדה המקצועית.
6. **מסלול ההתמחות:** מסלול ההתמחות חייב לכלול התמחות בשני מוסדות מוכרים שונים או שתי מחלקות שונות עם צוותים שונים במוסד המוכר להתמחות מלאה, ובלבד שיכלול לפחות שני סוגי אוכלוסיות שונות (גילאים שונים או נכויות שונות). לא פחות מתקופה של שנה, בחצי משרה, בכל מסגרת.

ד. מטלות ההתמחות:

1. **אבחון והערכה:** נדרשת יכולת לאבחון והערכה פרטניים, תוך שימוש בכלי הערכה ואבחון פסיכולוגי, לקביעת פוטנציאל שיקומי והתוויות טיפוליות. כמו כן, נדרשת יכולת לערוך אינטגרציה של ממצאי האבחון וההערכה, להסיק מסקנות אבחוניות, לערוך אבחנה מبدלת, ולגזור המלצות לצורך קביעת פוטנציאל שיקומי והתוויות טיפוליות. נדרשות 60 שעות הדרכה פרטנית לפחות, לגבי 12 מקרים. יש להשלים לפחות 2 אבחונים בכל שנת התמחות בחצי משרה. שיינתנו ע"י 2 מדריכים בפסיכולוגיה שיקומית, או ע"י מתמחה לקראת תואר מומחה מדריך בפסיכולוגיה שיקומית בפיקוחו של מדריך. סך שעות ההדרכה ממדריך יחיד לא יעלה על 75% מסך השעות הנדרשות. פירוט הדרישות לאבחונים במסמך נפרד.
2. **טיפול וייעוץ:** נדרשת היכרות והתנסות עם 2 גישות טיפוליות תיאורטיות מקובלות לפחות, ויכולת לתאר את התהליך הטיפולי תוך שימוש בהמשגה תואמת. נדרשות 180 שעות הדרכה בטיפול וייעוץ שיקומיים, שיינתנו ע"י 2 מדריכים בפסיכולוגיה שיקומית, או ע"י מתמחה לקראת תואר מומחה מדריך בפסיכולוגיה שיקומית בפיקוחו של מדריך. סך שעות ההדרכה ממדריך יחיד לא יעלה על 75% מסך השעות הנדרשות. אופי ההתערבויות והיקפן יפורט ע"י הוועדה המקצועית.

3. **הדרכה קבוצתית:** ניתן לקבל הדרכה במסגרת קבוצתית של 4 משתתפים לכל היותר, ובתנאי שמספר פגישות ההדרכה הקבוצתית בכל אחד משני תחומי ההתמחות (אבחון וטיפול) לא יעלה על מחצית שעות ההדרכה הנדרשות. שעה וחצי של הדרכה קבוצתית תחשב כשעת הדרכה אחת.
4. **הדרכה ממדריך בתחום אחר:** ניתן לקבל הדרכה בהיקף של עד 1/3 מכלל דרישות ההדרכה, מפסיכולוג מדריך מוסמך בתחום אחר, באישור הוועדה המקצועית בלבד, וזאת בנוסף להדרכה פרטנית על ידי לפחות שני מדריכים בפסיכולוגיה שיקומית. הדרכה ממומחה בתחום אחר, שאינו פסיכולוג מדריך (למשל רופא), לא תיחשב לצרכי חישוב שעות ההדרכה.
5. **חובת ואחריות המוסד:** על הפסיכולוג השיקומי האחראי במוסד בו מתקיימת ההתמחות, להבטיח קיומו של תהליך התמחות מסודר מבחינת: אישור הוועדה המקצועית לתחילת התמחות, משך ההתמחות, היקף שעות ההדרכה, המטלות שעל המתמחה לבצע ומתן הערכות וחוות דעת המדריכים, כמפורט בסעיף הבא.

ה. הערכות וחוות דעת של מדריכים:

- לפחות פעם בשנה חייב כל מודרך להיפגש עם המדריך לשיחת הערכה. בסיום כל שנת הדרכה חייב המודרך לקבל מהמדריך את מספר שעות ההדרכה שקיבל ולשלוח טופס הערכת מתמחה לוועדה המקצועית. הוועדה מבקשת מהמדריך להעריך את המתמחה על גבי הטופס המובנה להערכת מתמחים. מומלץ שכל המדריכים ישאירו בידם העתקים של חוות הדעת שנתנו.
- חשוב לדעת!** הוועדה המקצועית מקבלת חוות דעת רק ממדריכים במוסד המוכר בו אושר למתמחה להתמחות. חוות דעת מהדרכה פרטית לא תתקבל.
- במידה ובתהליך ההתמחות יצבור המתמחה שתיים (או יותר) הערכות שליליות המעמידות בספק את התאמתו למקצוע, או יכולתו המקצועית לסיים את תהליך ההתמחות במשך הזמן המוקצב לכך, יידון מעמדו של המתמחה בוועדה המקצועית וההחלטה תועבר אליו בכתב.**
- בסמכותה של הוועדה לערוך ולדרוש שינויים בתוכנית ההתמחות של מתמחה בהתאם לחוות הדעת שקיבלה ממדריכיו ועל פי שיקולים מקצועיים אחרים.

ו. בחינת סיום ההתמחות:

- כדי לגשת לבחינת סיום ההתמחות, על המתמחה לשלוח לוועדה בקשה בכתב, על גבי טופס הרשמה לבחינה. אל הבקשה עליו לצרף את האישורים המצוינים בטופס ושני העתקים של "גיליון ריכוז נתוני ההתמחות". כמו-כן עליו לוודא שכל מדריכיו שלחו את חוות הדעת לוועדה.
- מתמחה יוכל לגשת לבחינה במידה והתקבלו לפחות שתי הערכות חיוביות ולא יותר מהערכה שלילית אחת (במקרה כזה תדון הוועדה המקצועית באילו תנאים יוכל לגשת לבחינה).
- חשוב לדעת! בבחינה, ניתן יהיה להציג רק מקרה ממוסד מוכר להתמחות ובמסגרת זמן ההתמחות.** הנחיות מפורטות לקראת הבחינה מפורסמות במסמך נפרד.

ז. מספר הערות חשובות:

1. בכל מקרה של אי הבנה, שאלה או בקשה, המתמחה יכול לפנות בכתב לוועדה המקצועית לפסיכולוגיה שיקומית במשרד מועצת הפסיכולוגים.
2. על כל שינוי ברציפות ההתמחות כגון: הפסקה, יציאה לחופשת לידה, מעבר למוסד אחר החלפת מדריך וכד', יש להודיע בכתב לוועדה ולקבל אישור רשמי על כך טרם תחילת השינוי.
3. לפחות חצי שנה לפני סיום ההתמחות, כדאי לבקש מהמשרד טופס המפרט את דרישות הבחינה וטופס רישום לבחינה.

4. במועד הרישום לבחינה, כל חוות הדעת של המדריכים שהדריכו את המתמחה צריכות להיות בידי הוועדה, אחרת לא יוכל המתמחה לבקש לגשת לבחינה.
5. רצוי מאוד שהמתמחה ידאג בסיום כל שלב, שהמדריכים ישלחו את הערכותיהם לוועדה המקצועית.
6. על מועמדים להתמחות אשר סיימו מגמה שאינה שיקומית, להוכיח כי עברו את הקורסים הבאים במסגרת לימודי מ.א. בפסיכולוגיה במוסד אקדמי מוכר:
 - קורס מבוא בפסיכולוגיה שיקומית (סמסטריאלי).
 - שיטות מחקר וסטטיסטיקה למתקדמים (שנתי).
 - פסיכולוגיה של התמודדות עם נכות (שנתי או שני סמסטרים).
 - פסיכופתולוגיה למתקדמים (שנתי).
 - פסיכודיאגנוסטיקה של מבחני משכל והשלכה (שנתי).
 - תאוריות ושיטות טיפול פסיכולוגי (שלושה סמסטרים).
 - פרו פרקטיקום תצפיתי במוסד שיקומי (יום בשבוע).
 - פרקטיקום במוסד שיקומי מוכר (יומיים בשבוע) בהדרכת מדריך שיקומי מוסמך או פסיכולוג שיקומי מוסמך במוסד עצמו.
 - הדרכה על פרקטיקום (אישי או קבוצתי, שנתי).
 - הדרכה זו תינתן באוניברסיטה, כחלק מתוכנית לימודי החובה, על ידי מדריך שיקומי מוסמך.
 - את הפרקטיקום השיקומי יש לעשות במוסד שיקומי מוכר כפי שנקבע על ידי המגמה הרלוונטית באוניברסיטה. על המגמה לפקח באופן שוטף על הפרקטיקום מבחינת האיזון בין ההתנסות הטיפולית לבין ההתנסות האבחונית בה מעורב המתמחה.

בוגרי תואר שני במגמות מחקריות, לא יוכלו להתחיל תהליך התמחות בפסיכולוגיה שיקומית .

אנו מאחלים לכולכם התמחות מעניינת ופורה.

הוועדה המקצועית
לפסיכולוגיה שיקומית
עודכן 22.12.21

**Council of Psychologists
Ministry of Health**

5 Harabi Mebachrach St. Tel Aviv-Jaffa 66849
call.habriut@moh.health.gov.il
Tel: *5400 Fax: 02-6474804

**מועצת הפסיכולוגית
משרד הבריאות**

רח' הרבי מבכרך 5, תל אביב-יפו 66849
call.habriut@moh.health.gov.il
טל: *5400 פקס: 02-6474804